

ANALIZA INDICILOR STRUCTURALI AI STILURILOR APECIATIVE**Aliona PALADI***Universitatea de Stat din Moldova*

Stilurile apreciative manifestate în cunoașterea interpersonală sunt componente stabile ale personalității. Similar cu stilurile cognitive, stilurile apreciative se dezvoltă în baza experienței proprii. În unele profesii care implică în mod necesar înțelegerea celuilalt (medicină, activitate didactică, psihologie) stilul apreciativ devine abilitate. Astfel, persoanele vor fi sau nu incluse în categoria de profesioniști reieșindu-se din condiția dacă acestea și-au dezvoltat ori nu un anumit stil apreciativ.

Cuvinte-cheie: *stil apreciativ empatic, detașat, reflexiv, analogic, identificare, complexitate, simplitate, constructe.*

THE ANALYSES OF STRUCTURAL INDICES OF APPRECIATIVE STYLES

Appreciative styles manifested in interpersonal knowledge are stable components of personality. Similar to cognitive styles, appreciative styles develop based on their own experiences. In some professions which necessarily involves understanding another (medicine, teaching activity, psychology), appreciative style becomes ability. Thus, they will often do or do not include in the professional category based just on the condition that they have or not have a particular appreciative style.

Keywords: *appreciative empathic style, detached, reflective, analogical, detection, complexity, simplicity, constructs.*

Există patru tipuri de stiluri apreciative care se referă la modalitatea de intercunoaștere personală care este dezvoltată în decursul vieții în baza propriei experiențe. Astfel, avem stil detașat, reflexiv, analogic și empatic. Pentru a clarifica componentele stilurilor apreciative am efectuat o analiză minuțioasă a indicilor structurali.

Tipul cu frecvența slabă a criteriilor afective (neafective) și cu nivel inferior (slab) de identificare se numește stil apreciativ detașat. Se mai pot distinge două tipuri intermediare: unul cu frecvență medie și superioară a constructelor afective și cu nivel slab al identificărilor, numit stil reflexiv, și unul cu frecvența slabă a constructelor afective, dar cu nivel mediu și superior de identificare, numit stil analogic.

Fiecărui stil i s-a atribuit denumiri care să-l apropie mai exact de condiția mecanismului specific de manifestare, și anume: empaticul ca expresie a manierei de apreciere prin proiecție afectivă, analogicul ca expresie a manierei de apreciere prin proiecție logică de tip analogic, detașatul ca expresie a manierei non-participative de apreciere, iar reflexivul ca expresie a manierei de apreciere prin aducere la sine a modelului extern și tratare subiectivist-afectivă a datelor acestuia.

Proba experimentală constă dintr-un test de tip-grilă format din 10 itemi la care optantul trebuia să găsească atribuiri în baza unor criterii afective ori nonafective.

Eșantionul a fost constituit din 20 de optanți, studenți la Universitatea de Stat din Moldova.

Analiza relațiilor dintre indicatorii stilurilor apreciative în urma aplicării probei experimentale

1. Pentru a analiza raportul dintre structura sistemului de judecată (primul indicator) și ceilalți indicatori ai probei, am departajat subiecții optanți în trei categorii: complecși (10), intermediari (14), simpli (6) și am urmărit în ce măsură se diferențiază între ei după criteriul *frecvența constructelor afective, nivelul identificării și consecvența evaluativă*, folosind metoda statistică Mann Whitney U. Adică, am urmărit să vedem dacă diferite grade de complexitate a sistemului de constructe atrag după sine utilizarea în mai mare sau mai mică măsură a constructelor afective, sau tendința către identificare sau neidentificare cu ceilalți.

Mai jos sunt prezentate tabelele cu rezultatele obținute:

A. Relația dintre structura sistemului de judecată și frecvența criteriilor afective

Structuri comparate ale sistemului de judecată	Nr. de optanți comparați	Medii ale constructelor afective comparate	Semnificația diferențelor dintre medii
Complecși-intermediari	10	4,22-3,94	nesemnificativ
Complecși-simpli	14	4,22-4,00	nesemnificativ
Intermediari-simpli	6	3,94-4,00	nesemnificativ

Din datele prezentate rezultă că între nivelurile structurii sistemului de judecată (complecși, intermediari, simpli) nu apar diferențe semnificative în ceea ce privește frecvența constructelor afective implicate în judecată, ceea ce semnifică o lipsă de corelație între nivelul de complexitate cognitivă și frecvența constructelor afective în judecata celorlalți.

Concluzia: indiferent de nivelul de complexitate al subiecților, media constructelor afective utilizate tinde să fie cam aceeași, în jurul cifrei 4 (intermediar afectiv).

B. Relația dintre structura sistemului de judecată și nivelul identificărilor

Structuri comparate ale sistemului de judecată	Nr. de subiecți comparați	Medii ale constructelor afective comparate	Semnificația diferențelor dintre medii
Complecși-intermediari	10	4,22-3,94	Z=4,34; p<01
Complecși-simpli	14	4,22-4,00	Z=4,42; p<01
Intermediari-simpli	6	3,94-4,00	Z=3,36; p<01

Rezultatele obținute demonstrează că între structura sistemului de judecată și nivelurile de identificare există o corelație inversă pe toate palierele, ceea ce înseamnă că, din punctul de vedere al analizei calitative, cu cât crește nivelul de complexitate, cu atât scade nivelul de identificare. Aceasta se datorează antagonismului dintre complexitate și identificare. Complexitatea presupune o fină discriminare a particularităților altei persoane, iar identificarea presupune apropiere structurale (directe sau opuse) față de alții. Din acest unghi de vedere, apar și mai interesante cazurile de abatere de la regulă a unor studenți optanți care au ca stiluri complecși-empatici sau complecși-analogici, adică a acelor subiecți care, deși realizează o discriminare a particularităților celorlalți, se structurează ca persoane care se regăsesc în sens direct sau opus între ceilalți.

C. Relația dintre structura sistemului de judecată și consecvența evaluativă

Structuri comparate ale sistemului de judecată	Nr. de subiecți comparați	Medii ale constructelor afective comparate	Semnificația diferențelor dintre medii
Complecși-intermediari	10	4,22-3,94	Z=4,34; p<01
Complecși-simpli	14	4,22-4,00	nesemnificativ
Intermediari-simpli	6	3,94-4,00	nesemnificativ

S-a constatat o relație semnificativă inversă între nivelul consecvenței evaluative la complecși față de intermediari, fapt ce pare plauzibil, pentru că un nivel înalt de complexitate semnifică totodată prezența unei capacități analitice deosebite, pe când consecvența evaluativă presupune și capacitatea surprinderii sintetice a structurii personalității. Caracteristica menționată nu capătă însă valoare absolută, ținându-se seama și de lipsa diferențelor semnificative în ceea ce privește consecvența evaluativă între complecși și simpli, pe de o parte, și între intermediari și simpli, pe de altă parte. Explicația trebuie căutată în faptul că izolarea structurii cognitive de ceilalți indicatori ai stilului (nivel de identificare, frecvența criteriilor afective) poate pune într-o lumină neconcludentă raportul dintre complexitate și consecvența evaluativă.

2. Pentru a analiza raportul dintre nivelul identificărilor și ceilalți indicatori ai probei am departajat optanții în două categorii: cu nivel superior și mediu de identificare (proiectiv) (11) și cu nivel slab de identificare (neproiectiv) (9) și am urmărit măsura în care ele se diferențiază după criteriile consecvenței evaluative și frecvenței constructelor afective, folosind metoda statistică Mann Whitney U.

A. Relația dintre nivelul de identificare și consecvența evaluativă

Proiectivitatea comparată	Nr. de subiecți comparați	Medii ale consecvenței evaluative comparate	Semnificația diferențelor dintre medii
proiectivi neproiectivi	20	4,22-3,94	Z=4,7; p<01

Concluzie: Se constată o corelație directă între nivelul identificărilor și consecvența evaluativă, ceea ce denotă că subiecții neproiectivi tind să utilizeze mai frecvent calea analitică decât cea sintetică.

B. Relația dintre nivelul de identificare și frecvența constructelor afective

Proiectivitatea comparată	Nr. de subiecți comparați	Medii ale constructelor afective comparate	Semnificația diferențelor dintre medii
Proiectivi neproiectivi	20	4,22-3,94	nesemnificativ

Nu apare o relație între nivelul de identificare și frecvența constructelor afective.

3. Pentru analiza raportului dintre stilurile apreciative, considerate ca raport între frecvența criteriilor afective și nivelul de identificare, pe de o parte, și consecvența evaluativă, pe de altă parte, am divizat optanții în 4 categorii: empatici (7), reflexivi (5), analogici (4), detașați (6) și am urmărit măsura în care se diferențiază între ele după criteriul consecvenței evaluative, utilizând metoda statistică Mann Whitney U.

A. Relația dintre stilurile apreciative și consecvența evaluativă

Stiluri apreciative comparate	Nr. de subiecți comparați	Medii la consecvența evaluativă comparată	Semnificația diferențelor dintre medii
Empatic-reflexiv	4	4,22-3,94	Z=4,7; p<01
Empatic-detașat	2	4,22-3,94	nesemnificativ
Empatic-analogic	1	4,22-3,94	nesemnificativ
Reflexiv-detașat	3	4,22-3,94	Z=4,7; p<01
Reflexiv-analogic	2	4,22-3,94	Z=4,7; p<01
Detașat-analogic	6	4,22-3,94	nesemnificativ

S-a constatat că stilurile proiective (empatic și analogic) sunt semnificativ mai consecvente în evaluare decât stilul neproiectiv reflexiv, dar la fel de consecvente în evaluare cu stilul neproiectiv detașat. Astfel, proiectivitatea în sine nu este singurul criteriu care asigură o consecvență evaluativă mare (ex.: în cazul detașatului).

În comparație cu stilurile reflexiv și cel detașat, care sunt ambele neproiective, primul însă cu frecvență mai mare a criteriilor afective decât al doilea, consecvența evaluativă a reflexivului este semnificativ mai mică decât a detașatului.

Aceasta înseamnă că, dacă analogicul are în medie cea mai mare consecvență evaluativă, urmată aproape de empatic și detașat, însă la o distanță semnificativă de reflexiv, se poate aprecia că funcția criteriilor afective este aceea de a diminua consecvența evaluativă, într-o mai mică măsură când acest indicator este dublat de un nivel mediu sau superior al identificărilor (cazul empaticului) și într-o mai mare măsură când acest indicator este dublat de un nivel slab de identificare (ca în cazul reflexivului). Rezultatele denotă că cu cât frecvența constructelor afective este mai mare, cu atât consecvența evaluativă tinde să scadă.

Concluzie: rezultatele obținute au demonstrat că, deși statistic se poate vorbi despre o relație directă între nivelul identificărilor și consecvența evaluativă, primul indicator nu-l determină cu necesitate pe celălalt (ex.: în cazul detașatului).

4. În scopul edificării unei corectitudini vizavi de relația dintre consecvența evaluativă și stilurile apreciative, se simte necesitatea de a apela la o tipologie mai largă care a rezultat din interacțiunea celor trei indicatori ai probei.

Din dalele obținute rezultă o lipsă a diferenței semnificative a consecvenței evaluative la stilurile proiective, indiferent de structura (complexitatea) sistemului de judecată, media indicatorului urmărit fiind destul de mare pentru stilul intermediar analogic (-7); intermediar-empatic (-6,08), complex-analogic (-6), complex-empatic (-5,94). La aceste stiluri, proiectivitatea determină existența consecvenței evaluative. Din aceleași date rezultă că stilul reflexiv, indiferent de structura sistemului de judecată, manifestă o consecvență evaluativă redusă complex-reflexiv (-3,6) și intermediar-reflexiv (-3,3). Stilul complex-detașat se situează pe o poziție mijlocie în ceea ce privește consecvența evaluativă (5,3), manifestându-se nesemnificativ diferit și față de stilurile proiective și față de stilul neproiectiv reflexiv. Detașatul menține o consecvență evaluativă relativ ridicată, iar lipsa proiectivității dublată de un nivel superior al complexității împiedică însă manifestarea consecvenței evaluative la un nivel ridicat.

În urma analizei efectuate, conchidem că există unele interacțiuni între indicatorii stilului care se referă la:

- a) relația directă dintre nivelul identificărilor și consecvența evaluativă;
- b) relația inversă dintre structura sistemului de judecată, pe de o parte, și nivelul identificării și consecvența evaluativă, pe de altă parte.

Frecvența constructelor afective se implică în miezul acestor relații, având o pondere aparte în ceea ce privește diminuarea gradului de consecvență evaluativă.

Relația inversă dintre structura sistemului de judecată și nivelul identificărilor își găsește explicația în faptul că, de obicei, cu cât o judecată tinde să fie mai analitică, cu atât deosebirile dintre eu și ceilalți apar mai evidente. Ca urmare, într-o judecată extrem de analitică nici aprecierea impresivă, proprie consecvenței evaluative, nu se poate manifesta.

Analiza stilurilor apreciative prin raportare la consecvența evaluativă a scos pregnant în evidență ponderea indicatorilor în structura stilistică, demonstrându-ne pertinent funcția deosebită pe care o capătă nivelul de identificare cu alții în efectuarea unor judecăți impresiv-analitice.

Pentru a demonstra că stilul apreciativ este o entitate constantă, am retestat 10 dintre subiecții din lotul experimental. Retestarea s-a realizat cu scopul de a constata dacă apare sau nu o constantă în manifestarea stilului apreciativ apărut inițial. În această ordine de idei, am presupus că stilul apreciativ trebuie să se manifeste relativ identic. Compararea rezultatelor obținute de optanții de la cele două variante experimentale a permis să constatăm că: în 45% din cazuri ei nu-și schimbă stilul, iar la 55% din cazuri trecerea la stilul învecinat (niciodată la cel opus) se realizează prin modificarea nivelului de identificare. Sunt considerate stiluri opuse (spre deosebire de cele alăturate) stilurile care se deosebesc între ele prin nivelurile a doi indicatori, nu prin nivelul unuia singur. Spre exemplu, stiluri opuse pot fi: empaticul și detașatul; reflexivul și analogicul; deși opuse, reprezintă și stiluri intermediare, de trecere de la proiectiv la neproiectiv și, respectiv, invers. O altă constatare pe care am efectuat-o se referă la trecerea în varianta a doua – de la stilul empatic la stilul reflexiv. Se pare că dezimplicarea afectivă diminuează capacitatea empatică a persoanelor care se găsesc la nivel empatic inferior (cu ambii indicatori aflați în registrul mediu inferior). Deci, putem conchide că stilul apreciativ se manifestă, între anumite limite, ca o constantă de personalitate, suferind influența evenimentelor care trebuie judecate și apreciate, dar nu ca o determinare din partea acestora care să modifice stilul apreciativ în esența sa (adică, să-l plaseze la polul opus).

Concluzia pe care o putem însemna reieșind din rezultate este că stilurile apreciative tind să se manifeste relativ constant.

Faptul că în cercetările noastre, indiferent de varianta experimentală utilizată, am surprins o mare parte din stilurile la care ne-am referit este dovada, neîndoielnică, a prezenței lor reale. Prezența stilurilor apreciative într-un procent diferit în loturile examinate devine o dovadă în plus a viabilității acestora. Astfel, din lotul inițial analizat (20 de subiecți), reprezentanții stilului empatic dețin un procent relativ înalt. Stilul empatic, ca manieră specială de implicare în psihologia altora, este suficient de răspândit, dar, în același timp, acest stil capătă valențe aptitudinale la cei care exercită anumite profesii ce presupun relații interumane frecvente.

Bibliografie:

1. ALLPORT, R.S. *Structura și dezvoltarea personalității*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1981.
2. AMABILE, T. *Creativitatea ca mod de viață*. București: Știință și Tehnică, 1997.
3. CALUSCHI, M. *Grupul mic și creativitatea*. Iași: Cantes, 2001.
4. SALOVEY, P., MAYER, J.D. Emotional intelligence. In: *Imagination, Cognition and Personality*, 1990, no.9, p.185-211.
5. STROE, M. *Empatie și personalitate*. București: Atos, 1997, p.63-68.
6. PLATON, C. *Introducere în psihodiagnostic: Suport de curs*. Chișinău, 2007, p.30-34.

Prezentat la 28.05.2013